

Malcolm Lowry, scriitor britanic, s-a născut la 28 iulie 1909 la Birkenhead. A studiat la Leys School și la St Catharine's College din Cambridge. În 1929 s-a înscris la Universitatea Cambridge, dar a renunțat pentru a merge într-o călătorie pe mare. (A absolvit totuși în 1931.) În Oslo, el l-a întâlnit pe poetul Nordahl Grieg, care a constituit sursa de inspirație pentru romanul *Ultramarine* (1933). În 1934 s-a căsătorit la Paris cu scriitoarea Jan Gabriel, cu care a trăit în Mexic și în Statele Unite, dar de care a divorțat. Aceasta va scrie despre legătura lor în volumul autobiografic *Inside the Volcano* (2000). De altfel, aproape toate scrierile lui Lowry sunt autobiografice, începând cu *Sub vulcan* (*Under the Volcano*), roman publicat în 1947, capodopera sa. Lowry a intenționat să scrie o serie de romane cu titlul *The Voyage That Never Ends*, proiect nerealizat. Din 1940 până în 1954 a locuit în Dollarton, la nord de Vancouver, după ce s-a căsătorit cu actrița Margerie Bonner. Printre alte scrieri ale lui Lowry se numără colecția de povestiri *Hear Us O Lord from Heaven Thy Dwelling Place* (1961), nuvela *Lunar Caustic* (1968) și romanul *Dark as the Grave Wherein My Friend Is Laid* (1968). Tulburările psihice, accentuate de abuzul de alcool, i-au influențat mult cariera de scriitor. A petrecut o perioadă îndelungată în diverse spitale și a murit în Sussex în 1957, din cauza unei supradoze de somnifere.

MALCOLM LOWRY SUB VULCAN

*Traducere din limba engleză
de Ion Caraion*

București
2018

Minuni sunt multe, însă mai minunată nu-i nici una decât omul, forța care – sub furtunoasele bice ale vântului dinspre miazăzi – străbate marea cea albă, croindu-și un drum sub talazurile care amenință s-o înghită; și pământul, cel mai vârstnic dintre zei, nemuritorul, neostenitul, și lui îi e de folos vântul, răsturnând brazdele cu mânjii, pe măsură ce umblă încoace și încolo, de la un an la altul, plugurile.

Și seminția cea voioasă a păsărilor, și triburile de fiare sălbatice, și neamurile marine ale adâncurilor, prinse în lațurile țeșutelor sale capcane și duse în robie, de către omul iscusit la minte. Și el, cu meșteșugurile sale, stăpânește fiara, al cărei bârlog e în pustiuri, ai cărei pași cutreieră munții; el îmblânzește calul cu coamă stufoasă, îi pune grumazul în ham, și-mblânzește neastâmpăratul taur sălbatic.

Și graiul, și gândul iute ca vântul, și toate chipurile în care poate fi făurit statul, el pe pielea lui le-a învățat; și a învățat cum să scape de săgețile înghețului când îți vine greu a locui sub cerul cel slobod, și de săgețile potopitoare ale ploii; da, omul are ac de cojocul oricui;

fără asemenea ac nimic nu se întâmplă din cele câte se cade să se întâmple; doar împotriva Morții omul strigă-n zadar după ajutor; de zădărnicioarele boli născocit-a încă scăpare.

Sofocle – *Antigona*

Iată că fereceam starea câinelui și pe a broaștei râioase, da, bucuross aș fi luat felul de a fi al câinelui ori pe acela al calului, căci știam că n-au suflet ca să piară sub veșnica apăsare a Iadului sau Păcatului, așa cum avea să pățească de bună seamă sufletul meu. Nu, deși vedeam, deși simțeam aceasta, și simțământul mă sfârâma-n bucăți-bucăți, totuși, ceea ce îmi sporea mâhnirea, era că nu puteam desluși din adâncul inimii că într-adevăr doresc izbăvirea.

John Bunyan – *Harul revărsându-se pentru cel dintâi dintre păcătoși*

Wer immer strebend sich bemüht, den können wir erlösen.

Pe cine se străduie fără contenire a se înălța, pe acela îl putem izbăvi.

Goethe

1

Două lanțuri de munți străbat republica oarecum de la miazănoapte la miazăzi, alcătuiind între ele vreo câteva podișuri și văi. Dominând una dintre aceste văi, pe care o străjuiesc doi vulcani, la șase mii de picioare deasupra nivelului mării se află orașul Quauhnahuac. E așezat sub Tropicul Cancerului, ori, ca să fim preciși, pe paralela a nouăsprezecea, cam la aceeași latitudine cu insulele Revillagigedo, din partea de apus a Pacificului, ori chiar mult mai spre apus, la aceeași latitudine cu punctul cel mai de sud al insulelor Hawaii – și ca și portul Tzucoc, spre răsărit, pe malul atlantic al Yucatanului, lângă frontiera cu Hondurasul britanic, ori, cu mult mai spre răsărit, ca și orașul Juggernaut, din India, în golful Bengalului.

Zidurile orașului, care-i clădit pe un deal, sunt înalte, iar ulițele și aleile sunt întortocheate și desfundate; drumurile, șerpuitoare.

O preafrumoasă șosea, în stil american, duce în oraș dinspre nord, dar se pierde în străzile înguste și până la urmă se preface într-un soi de cărăruie.

Quauhnahuac dispune de optsprezece biserici și de cincizeci și șapte de *cantinas*¹. El se mai fălește cu un teren de golf și cu nu mai puțin de patru sute de bazine de înot, publice și particulare, alimentate cu apa care neîncetat curge din munți, precum și cu numeroase hoteluri mărețe.

Hotelul Cazino de la Selva se află pe un deal ceva mai înalt, chiar în afara orașului, aproape de gară. E construit mult retras de la șosea și e înconjurat cu grădini și terase care oferă o vastă perspectivă în orice direcție. Aducând a palat, el dă o impresie de splendoare părăsită. Căci nu mai este un cazinou. Nici măcar nu mai ai posibilitatea de a da cu zarurile la bar, ca să se aleagă cine face cinste. Strigoii judecătorilor decavați bântuie azi barul. S-ar zice că nimeni nu înoată în mărețul bazin olimpic. Trambulinele stau goale și mohorâte. Pe întinsul terenurilor pustii de sport crește iarba. Cele două terenuri de tenis sunt întreținute numai în cursul sezonului.

Către înserat, prin noiembrie 1939, de ziua morților, doi bărbați îmbrăcați în flanele albe ședeau pe terasa cea mare a cazinoului bând *anis*. Jucaseră tenis, apoi biliard, și rachetele lor, impermeabilizate, prinse în cadre – al medicului, triumghiular, al celuiilalt, dreptunghiular – zăceau în fața lor pe balustradă. Încet-încet, pe măsură ce procesiunile coborând din spre cimitir pe drumeagurile șerpuitoare din spatele hotelului se apropiau, ecoul tânguiriilor se făcea tot mai auzit urechii celor doi bărbați; ei se întoarseră

¹ Cârциumi (în limba spaniolă în original)

ca să privească la jeltorii care, puțin mai târziu, nu mai puteau fi văzuți decât datorită melancoliceii lumini a lumânărilor rotindu-se printre îndepărtatele grămezi de știuleți de porumb. Doctorul Arturo Díaz Vigil împinse sticla de *anis del Mono* către *monsieur* Jacques Laruelle, care se aplecase peste balustradă și privea concentrat.

Puțin spre dreapta și sub ei, dedesubtul uriașei seri de jar al cărei sânge se oglindea în bazinele de înot pustii și răspândite mai pretutindeni, ca tot atâtea miraje, sălășluiau pacea și tihna orașului. Din locul de unde stăteau ei, totul părea într-adevăr liniștit. Numai ascultând intens, așa cum făcea acum *monsieur* Laruelle, puteai desprinde un zgomot depărtat și confuz – distinct și totuși inseparabil de continuul murmur, de clinchetele și scâncetele tânguitorilor –, o larmă de cântec ce se înalță și cade, și de tropăit statornic – bubuitul și strigătele *fiestei* care începuse de cu ziuă și care încă dura.

Monsieur Laruelle își turnă încă un *anis*. El obișnuia să bea *anis*, deoarece băutura aceasta îi amintea absintul. O roșeață puternică îi inundase fața și mâna îi tremura ușor deasupra sticlei de pe a cărei etichetă un diavol șugubăț îndrepta spre el o furcă.

– Voiam să-l conving să plece și să se supună unui tratament, până ce va fi *déalcoolisé*, spunea doctorul Vigil. Se împletici rostind cuvântul în franțuzește și continuă în englezește. Însă m-am simțit eu însumi atât de rău după bal, încât sufăr și acum, fizic, zău că da. Asta-i tare prost, căci noi, medicii, trebuie să ne

purtăm ca niște apostoli. Ții minte, am jucat tenis și în ziua aceea. Ei bine, după ce l-am căutat pe consul prin grădină, am trimis la el acasă un băiat să vadă dacă n-ar binevoi să vină pentru câteva minute la mine; i-aș fi fost foarte îndatorat, iar dacă nu se poate, i-am spus, atunci îl rog frumos să-mi scrie un bilet, să-mi spună de nu cumva l-a răpus băutura până la ora aceea.

Monsieur Laruelle zâmbi.

– Dar am plecat, urmă celălalt, și da, mă gândeam să te întreb și pe dumneata dacă în ziua aceea l-ai căutat la el acasă.

– Era la mine acasă când ai telefonat, Arturo.

– A, știu, dar ne îmbătasem așa de groaznic în noaptea din ajun, atât de *perfectamente borracho*¹ încât mie-mi pare că și consulului îi e la fel de rău ca și mie. Doctorul Vigil dădu din cap. Rău nu-mi este numai în trup, ci și în partea aceea a ființei căreia noi îi spunem suflet. Bietul dumitale prieten și-a cheltuit banii pe acest pământ într-astfel de tragedii fără de sfârșit.

Monsieur Laruelle dădu pe gât ce mai rămăsese în pahar; se ridică și merse către balustradă; proptindu-și mâinile pe fiecare din rachetele de tenis, el se uită în jos și în jur: părăsitele terenuri de sport, zidăria lor acoperită cu iarbă, pustiile terenuri de tenis, fântâna din imediata apropiere a centrului aleii care ducea la hotel, acolo unde un fermier îndeletnicindu-se cu plantatul cactușilor își dusesese calul ca să se adape. Doi tineri americani, un băiat și o fată, începuseră o partidă târzie de ping-pong pe veranda anexei de jos.

¹ Beat turtă (în limba spaniolă în original)

Ceea ce se petrecuse exact cu un an înainte părea să și aparțină unei alte ere. S-ar fi putut crede că ororile prezentului vor fi înghițit ziua aceea ca pe o picătură de apă. Dar nu era așa. Deși tragedia părea pe cale de a deveni ireală și lipsită de sens, ai fi zis că îi mai era îngăduit câte cuiva să-și amintească de vremea când viața unui individ avea oarecare preț și nu însemna o simplă greșeală de tipar într-un comunicat. Laruelle își aprinse o țigară. Departe, la stânga lui, spre nord-est, dincolo de vale și de povârnișurile în terasă ale Sierrei Madre Oriental, cei doi vulcani, Popocatepetl și Ixtaccihuatl, se înălțau limpede și plini de măreție în apusul soarelui. Ceva mai aproape, la o distanță de vreo zece mile, și la un nivel mai coborât decât acela al văii principale, se putea zări satul Tomalin, cuibărindu-se în spatele junglei din care acum se ridica șarpele subțire al unei panglicitrandafirii de fum ilicit; cineva pesemne ardea niscai lemne spre a le prefăce în cărbune. În față-i, de cealaltă parte a șoselei americane, se întindeau câmpuri și crânguri, printre care unduia un râu, precum și drumul spre Alcapancingo. Turnul de pază al unei închisori apărea deasupra creștetelor unei păduri, între râu și drumul care se pierdea ceva mai departe, acolo unde colinele purpurii ale unui paradis aurit coborau dispărând în depărtări. Dincoace, în oraș, luminile singurului cinematograf din Quauhnahuac – clădit pe un dâmb și ieșind puternic în relief – se aprinseră dintr-odată, se stinseră, se aprinseră din nou.

– „No se puede vivir sin amar”¹, spune *monsieur* Laruelle... Precum a scris *estúpido*²-ul acela pe casa mea.

– Hai, *amigo*, nu-ți mai frământa mintea, vorbi doctorul Vigil care stătea ceva mai înapoi.

– Dar, *hombre*³, Yvonne s-a înapoiat! Asta-i ceea ce n-am să înțeleg niciodată. S-a înapoiat la omul acesta.

Monsieur Laruelle se întoarce la masa lui, unde își umplu un pahar cu apă minerală de Tehuacan și-l dădu pe gât. Apoi spuse:

– *Salud y pesetas*.⁴

– *Y tiempo para gastarlas*⁵, îi răspunse, căzut pe gânduri, prietenul său.

Monsieur Laruelle privi către medicul care se întinse, căscând, pe un șezlong, privi către acel frumos, necrezut de frumos, de brun, de imperturbabil chip mexican, cu blânzii lui ochi castanii și adânci, unde mai pui că și nevinovați, aidoma cu ochii acelor nostalgicii copii chipeși din Oaxaca, pe care-i poți vedea la Tehuantepec (o ideală așezare omenească, unde femeile muncesc, în vreme ce bărbații se îmbăiază cât e ziua de lungă în apele râului), își plimbă căutătura pe suplele mâini cu încheieturi gingașe, deasupra cărora mai că tresăreai văzând cum se revarsă o risipă de păr negru și aspru.

¹ Nu se poate trăi fără a iubi. (în limba spaniolă în original)

² Prost (în limba spaniolă în original)

³ Omule (în limba spaniolă în original)

⁴ Sănătate și belșug (în limba spaniolă în original)

⁵ Și timp de a le irosi (în limba spaniolă în original)

– Nu-mi mai frământ mintea de nu mai știu cât amar de vreme, Arturo, vorbi el în englezește, scoțându-și țigara din gură cu degetele-i fine și nervoase, degete pe care, după cum își dădea bine seama, purta prea multe inele. Ceea ce mi se pare și mai...

Monsieur Laruelle luă aminte că țigara se stinsese și își dăruie încă un *anis*.

– *Con permiso*.

Doctorul Vigil îi oferi cu atâta promptitudine flacăra unei brichete, încât s-ar fi putut crede că purta bricheta aceea aprinsă gata în buzunar ori că ieșise chiar din el flacăra, într-atâta gestul oferirii se contopise cu gestul aprinderii; n-aștepta decât ca *monsieur* Laruelle să-și apropie țigara de flacăra.

– Ai fost vreodată la biserica de aici a Celor Singuri pe Lume, întrebă el brusc, acolo unde se înalță tronul Fecioarei celor care nu au pe nimeni pe lume?

Monsieur Laruelle făcu semn că nu.

– Nimeni nu merge acolo. Numai cei care n-au pe nimeni pe lumea asta, rosti medicul încet.

El își vârî la loc bricheta în buzunar și se uită la ceasul-brățară, răsucindu-și cu o mișcare sprintenă încheietura mâinii.

– *Allons-nous-en*¹, spuse apoi, *vámonos* și, căscând, râse, tot plecându-și capul într-așa fel încât s-ar fi zis că de greutatea lui și trupul îi era urnit înainte, până ce-și cuprinse fruntea în palmă.

Apoi se ridică și veni lângă *monsieur* Laruelle, la balustradă, respirând din adâncul plămânilor.

¹ Să mergem. (în limba franceză în original)

– O, păi asta-i tocmai ora care-mi place mie, când scapătă soarele în amurg și când mai tot omul începe a-și depăna pașii în ritm cu cântecul și mai fiecă dulău se ține scai de umbra drumetului.

Monsieur Laruelle râse. În vreme ce stătuseră așa de vorbă, cerul, spre miazăzi, luase o înfățișare sălbatică și prevestitoare de furtună, iar bocitorii de mai înainte părăsiseră povârnișul dealului. Sus de tot, somnoroși vulturi zburau încotro bătea vântul.

– Trebuie să fie orele vreo opt jumătate, m-aș putea duce un ceas la *cine*.

– *Bueno*. Te voi vedea așadar la noapte, în locul pe care-l știi. Și nu uita, eu tot nu cred c-ai să pleci mâine.

Își întinse mâna, pe care *monsieur Laruelle* i-o strânse cu căldură, deoarece îl îndrăgea.

– Încearcă de vino la noapte, iar de nu, te rog să fii încredințat că starea sănătății dumatile mă preocupă fără încetare.

– *Hasta la vista.*¹

– *Hasta la vista.*

Singur, rămas la marginea șoselei pe care cu patru ani în urmă sosise într-un automobil, străbătând ultimii kilometri ai călătoriei aceleia lungi, demente, minunate, începută la Los Angeles, lui *monsieur Laruelle* îi venea greu să creadă că va pleca într-adevăr. Apoi gândul la ziua de mâine i se păru aproape covârșitor. Se oprise, nehotărât cu privire la drumul pe care să apuce înspre casă; tocmai atunci micul autobuz supraîncărcat – *Tomalin Zócalo* – trecu hurducând

pe lângă el, și o luă la vale mai întâi către *barranca*¹, înainte de a o porni în sus către Quauhnahuac. Îi era silă, în seara aceea, s-o ia pe același drum. Traversă strada, în direcția gării. Deși nu avea de călătorit cu trenul, senzația plecării, a iminenței plecării, îl copleși din nou, puternic, în vreme ce, evitând copilărește macazurile, își croi drum peste șinele cu ecartament îngust. Lumina dinspre Soare-Apune dădea strălucire rezervoarelor de petrol de pe gazonul taluzului din depărtare. Peronul dormea. Liniile de cale ferată erau pustii, semnalele ridicate. Existau prea puține indicații cum că vreun tren sosește vreodată în gara aceasta, și cu atât mai puțin că o mai părăsește:

QUAUHNAHUAC

Și totuși, cu mai puțin de un an în urmă, aici avusese loc scena unei despărțiri pe care el n-avea s-o uite niciodată. Nu-i plăcuse de fratele vitreg al consulului, la prima lor întâlnire, când acela venise cu Yvonne și cu consulul însuși la *monsieur Laruelle* acasă, în Calle Nicaragua, precum nici Hugh – își dădea acum seama – nu-l plăcuse pe el. Ciudata înfățișare a lui Hugh – deși atât de covârșitor fusese efectul reîntâlnirii cu Yvonne, încât nici măcar nu realizase impresia de ciudățenie care, mai târziu, la Parián, îi îngăduise să-l recunoască de îndată – părea a fi doar o caricatură a felului caustic-amabil în care consulul obișnuia a-și descrie fratele vitreg. Vasăzică, ăsta era copilul despre care *monsieur Laruelle* își aducea vag

¹ La revedere. (în limba spaniolă în original)

¹ Râpă (în limba spaniolă în original)